

VAKEn vanhusneuvoston lausunto koskien ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelmaa 2026 – 2030 (luonnos)

Vanhusneuvosto pitää ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelmaa tärkeänä välineenä väestön ikääntymiseen vastaamisessa. Suunnitelmaluonnos on monipuolinen ja kattavasti laadittu. Vanhusneuvosto haluaa kuitenkin kiinnittää huomiota seuraaviin kehittämistarpeisiin.

1. Ikääntyneiden hyvinvointi ja terveys – keskeiset nostot

Ikääntyneiden määrää koskevissa tilastotiedoissa tulee 75 vuotta täyttäneiden lisäksi kirjata esittää erikseen myös yli 85-vuotiaiden määrän kehitys. Yli 85-vuotiaiden määrän **ennustettu 42 prosentin kasvu vuoteen 2030 mennessä** merkitsee huomattavaa muutosta toimintaympäristössä.

Huomionarvoista on myös se, että 1960-luvulla syntyneet ovat **suurten ikäluokkien seuraava ”aalto”, joka siirtyy eläkkeelle suunnittelukauden loppuvuosina**. Tämä ei ole pelkkä demografinen muutos, vaan sillä on hyvin konkreettisia vaikutuksia sote-palveluihin. Eläkkeelle siirtyminen korreloi yleensä kasvavan palvelutarpeen kanssa. Samaan aikaan kun palvelujen tarve kasvaa, uusia työntekijöitä ei välttämättä tule riittävästi tilalle. Tuloksena on **rakenteellinen työvoimapula**, joka on jo nyt nähtävissä. Nämä muutokset on olennaista tunnistaa ja huomioida myös HYTE-suunnitelmassa.

2. Etsivä ja löytävä vanhustyö

Toimintaympäristön muutoksessa tarve ennaltaehkäisyyn korostuu entisestään. Asiaan on kiinnitetty huomiota hyte-suunnitelmassa, mutta etsivän ja löytävän vanhustyön merkitystä ei ole tuotu riittävästi esille.

Vaikka suunnitelmaluonnoksessa etsivä ja löytävä vanhustyö mainitaan, nykyiset kirjaukset jäävät yleiselle tasolle. Pelkkä toteamus yhteistyön tekemisestä ei riitä. Toiminnan organisointi, vastuutahot, järjestöjen sekä vapaaehtoistoiminnan rooli sekä käytännön toteutus jäävät epäselviksi, mikä heikentää sen vaikuttavuutta ja toimeenpanoa.

Vanhusneuvosto esittää, että hyvinvointisuunnitelmaan lisätään **oma, selkeä kokonaisuus etsivästä ja löytävästä vanhustyöstä**. Kyseessä on erittäin tärkeä toimintamalli, jonka avulla voidaan tavoittaa palvelujen ulkopuolella olevia, usein kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia ikääntyneitä.

Näkemyksemme mukaan etsivä ja löytävä vanhustyö tulisi organisoida

kaksitasoisesti:

- hyvinvointialue vastaa **kokonaisuuden** koordinaatiosta
- koko alueelle muodostetaan **paikalliset yhteistyöverkostot**, joissa alueen vapaaehtoistoimijat ovat mukana.

Paikallisissa verkostoissa tulee olla mukana hyvinvointialueen toimijat, kunta, seurakunta sekä järjestöt. Vapaaehtoistyön rooli on keskeinen, mutta taustalla täytyy olla moniammatillinen tuki. Tällä tavalla varmistetaan toiminnan kattavuus, jatkuvuus ja käytännönläheisyys.

Erityisesti suunnitelmassa tulee täsmentää:

- toiminnan selkeä vastuutaho
- paikallisen tason käytännön toteutus
- yhteistyörakenteet ja niiden toiminta
- järjestöjen ja vapaaehtoistoiminnan konkreettinen rooli

Ilman selkeää rakennetta ja vastuutusta on todellinen riski, että etsivä ja löytävä vanhustyö jää kirjaukseksi paperille eikä toteudu käytännössä.